U. B. BERGEN
16.11.16
Ms. 1568 Ih 9

- F R A M. -
Mandag, 17. april 1944.

T y r k i a.

Nå når krigen raser på Balkan, kan det være av interesse å rette søkelyset mot Tyrkia.

Tyrkia er bare delvis en europeisk stat, det har sitt tyngdepunkt i Asia. Allikevel er det en av de viktigste faktorene i sørøsteuropeisk politikk. Tyrkia gikk beseirett ut av forrige verdenskrig, men hadde en merkelig nasjonal rennesanse under Kemal pasja, senere kalt Atatürke, kjempet i flere år etter våpenstillstanden i 1918 sin egen "uavhengighetskrig" mot grekerne og vant. Denne bedrift var bare mulig ved en bestemt konsentrasjon av kreftene. Kemals Tyrkia oppga det ottomanske rikes imperialistiske tradisjoner, lot de arabiske land seile sin egen sjø og offret all kraft på å bygge opp en strengt nasjonal stat i Lilleasia; den ble ualminnelig fast tømret og gjennomgikk en reformperiode som i løpet av et par årtier brakte landet fra middelalderske forhold fram i de moderne staters rekke.

Utenrikspolitisk har det nye Tyrkia fulgt en klar og konsekvent linje; det har avvist enhver revisjonspolitikk og alle tendenser til utenrikspolitiske eventyr, det utsonet seg fullstendig med arvefienden Hellas og har ellers ført en utpreget nøytralitetspolitikk. Overfor sin tidligere forbundsfelle Tyskland som overfor de seirende vestmakter forholdt det seg i 20- og 30-årene meget reservert. Derimot sto det i et godt forhold til Sovjetsamveldet, den eneste stat som hjalp i nødens stund da Tyrkia sto alene i en kamp på liv og død mot stormaktenes redskap Hellas. Det gode forhold til Sovjet har vært ledemotivet i utenrikspolitikken. Dessuten har Tyrkia dyrket vennskapet med de arabiske nabostater og vært den drivende kraft i Balkanententen, ut fra det synspunkt å trygge de mindre lands ro og sikkerhet og ikke gi stormaktene påskudd til å gripe forstyrrende inn.

Men i den fase av europeisk politikk som vi kan kalle Münchenperioden, skjedde det en viss svingning i Tyrkias utenrikspolitikk. Ledelsen tok lærdom av hva som hendte i Etiopia, Spania, Østerrike, Tsjekkoslovakia, Albania, og så klart hvorfra faren truet. Tyrkia lå midt i veien for Tysklands ekspansjon langs den tradisjonelle Berlin-Bagdad-linje. Tyrkernes kjølige holdning overfor England (og delvis Frankrike) ga etterhvert plass for en vilje til samarbeid mot den felles fare. Etter den engelsk-franske garanti for Romania og Hellas i april 1939 fulgte gjensidige støttepakter mellom Tyrkia og de to garantmakter. Forholdet til Sovjetsamveldet, som i august sluttet vennskapspakten med Tyskland, gjorde i noen tid forholdet mellom vestmaktene og Tyrkia uklart, fordi det ledende prinsipp i tyrkisk utenrikspolitikk er å bevare et godt forhold til russerne. Men i oktober 1939 ble det sluttet en gjensidig støttepakt mellom Tyrkia og vestmaktene. Det er meget mulig at Tyrkia har vært en brobygger mellom England og Russland. Det er iallfall vanskelig å tenke seg at pakten høsten 1939 ble sluttet mot Moskvas vilje. - Mens Romania sommeren 1940 ga avkall på garantipakten, bekreftet Tyrkia i november sin allianse med England, og da krigen brøt inn over Balkan våren 1941, erklærte Tyrkia seg villig til å oppfylle sine forpliktelser og tre inn i krigen på engelsk side. Men man fant i London at det bare ville gjøre ulykken større om Tyrkia på dette tidspunkt ble trukket med; man måtte regne med at det ville bli rent overende av Tyskland i løpet av kort tid. For

England var det en fordel at Tyrkia opprettholdt sin nøytralitet, og med det ble det.

Under krigen har Tyskland gang på gang forsøkt seg med nervekrig mot Tyrkia. Men hverken løfter eller trussler har kunnet få det til å bøye seg under Berlin og oppgi Englandspakten. Nå er det tidspunkt kommet da det er de allierte som er på offensiven, og det er de som vil ha fordel av om Tyrkia gikk aktivt med. Formellt er saken klar. Støttepakten forplikter Tyrkia til å komme England til hjelp hvis det blir innblandet i en krig i Middelhavet som følge av en angrepshandling fra en europeisk makt eller hvis det kommer i krig p.g.a. sine garantier for Hellas og Romania, - med et forbehold at Tyrkia ikke kan tvinges til å gå i krig mot Sovjetsamveldet. Når Tyrkia fremdeles er nøytralt (om enn i sine sympatier klart på de forente nasjoners side) kan det skyldes en meget naturlig ulyst til å gå med i krigen. Man kan sikkert gå ut fra at Tyrkia bare fører en rent nasjonal interessepolitikk. Spørsmålet blir hvilke muligheter de allierte har for å øve et diplomatisk trykk på Tyrkia for å få det aktivt med. Mulighetene skulle ikke være små. Men det kan også være (og Tyrkias tidligere villighet til å honorere traktatforpliktelser under langt ugunstigere forhold kan kanskje tyde på det) at Tyrkias stilling er helt klar, men at tidspunktet ennå ikke har vært inne for aktiv inngripen og at de former hjelpen til de forente nasjoner skal få, ikke har vært helt på det rene.

"BAK STALVEGGEN". Fil.lic. Arvid Fredborg, som var "Svenska Dagbladet"s korrespondent i Berlin i 1941-43, har etter sin hjemkomst gitt ut boken "Bakom Stålvallen". Den følger begivenhetene frem til 1. juli 1943, da Fredborg fikk et vink om å forlate det landet, hvor bare løgnen kan leve. - Vi sakser følgende avsnitt fra boken:

KRISE OG FREDSDISKUSJON. Invasjonen i Nordafrika og russernes seire i øst medførte en moralsk krise i Tyskland, langt alvorligere enn "vinterkrisen" 1942. Det stod i løpet av vinteren 1942 klart for mange tyskere at den ledelsen de hadde trodd blindt på, var de alliert underlegen. Hitler hadde tross alt skryt latt seg overrumple og hans "geniale" krigsføring i øst hadde brakt den tyske krigsmakten i en alvorlig krise. Først i desember kom et slemt varsel, generaloberst Halder, armeens hjerne var erstattet av den fullkommen ukjente Zeitzler. Da man fikk se billedet av ham og fikk vite litt om denne nye mann forstod almenheten at man hadde gått svært langt ned for å finne en offiser som Hitler kunne samarbeide med. Hitlers tidligere rådgiver general Jodl fulgte Halder.

Allerede før 8.november innbød Gøbbels noen av Tysklands fremste avisfolk og sa dem rett ut at Tyskland hadde tapt krigen. Bare et mirakel kan redde oss, sa han "nur eine hauchdünne Schicht scheidet uns vom Abgrund". I virkeligheten visste en stor del av almenheten også dette. Tall-løse historier gikk. Fru riksminister Funk sa i et selskap: "Der Führer leder oss jo rett i fordervelsen". Og hun fikk svaret: "Mannen er jo vanvittig!"

Forværrelsen formådde ledelsen til å gjøre noen alvorlige forsøk på å oppnå fred allerede da. Det var da man brukte den engelske overløperen Amery jun. i radioen. Han hevdet at bare Amerika kunne tjene på en alliert seir. Men England reagerte negativt. Det er også sikkert at Japan hele tiden, men særlig høsten 1942 prøyde å få istand separatfred mellom Russland og Tyskland. Det var endog på tale at tyskerne skulle forsvake fronten i øst og forsterke frontene mot England, for således å forberede kommunismen i Tyskland. Den psykologiske forberedelse av kommunismen i Tyskland kunne f.eks. være at man "oppdaget

en borgerlig sammensvergelse mot der Führer og derav følgende henrettelse av f.eks. 50.000 "forredere" av de borgerlige lag osv.. - Forfatteren er ikke utilbøylig til å tro at slike planer har spøkt hos ledelsen.

Fredborg skildrer også de grusomme metoder som hele tiden er brukt av SS mot jødene i Berlin - som alle andre steder. Etter Goebbels-talen av mars 1943 satte det inn med en ny deportasjonsbølge. Med utrolig brutalitet og størst mulig offentlighet ble de siste eldre jøder slept sammen i synagoger for deretter å bli transportert mot øst under de mest barbariske former. Det heter videre:

Helt uten motstand er ikke de siste aksjonene passert. Fremstående nasister har prøvd å overbevise ledelsen om at det er nødvendig man holder opp med forfølgelsene - av hensyn til folkets reaksjon. Her og der ble det tilmed gjort vepnet motstand når jødene skulle hentes. I Fasanenstrasse, like ved Auslands-presseklubb, satte alle beboerne seg til motverge da et par jøder skulle føres bort. En 13 års pike ble skutt.

Flere fremstående personer som var gift med jødinner fikk ordre om å skille seg; de begikk da ofte selvmord. Et av de mest kjente tilfellene fra den senere tiden er forfatteren Jochen Klepper og hans jødiske hustru, som drepte seg sammen med hennes datter av tidligere ekteskap.

Sorg, nød og fortvilelse, mistro til egen ledelse, brutalitet angst og bedrageri blant de ledende - dyp bekymring innen folket - det er dette som skjuler seg "bakom stålvallen". -

DET ER FOR SENT! Fra forskjellige kantar av landet innløper det stadig meldinger om nasister som prøver å trekke seg ut av partiet, men det er ikke bare Norge som har sine roere. Etter som timen for det tyske sammenbruddet rykker nærmere forsøker rottene i de andre av tyskerne okkuperte land å forlate det synkende skip. Det som hittil har holdt disse mennesker oppe var overbevisningen om at det hadde valt den "riktige" siden, d.v.s. den siden som sikkert ville vinne. Nå da Tyskland holder på å tape krigen, forsøker de å innbille oss at de ikke er forbrytere og landsforredere, men at de har tatt feil, ja de strekker seg til og med så langt for å redde livet at de innrømmer at de har begått en dumhetNå da de ikke lenger har et mektig Tyskland i ryggen, heter det plutselig: "Vi ville ikke dette", "jeg trodde...." og "hadde jeg visst...." Hva er det blitt av de bombastiske og fete ordene de brukte den gangen de følte seg trygge? Det eneste som er en mann verdig er å "leve farlig", het det, og i full selverkjennelse påsto de at "sterkest er den som star alene". Det er mulig at Quisling tror at det hersker en viss likhet mellom ham og dr. Stockmann. Det er bare en avgjørende forskjell: Ibsens folkefiende hadde en god samvittighet, det er nettopp det som er årsaken til den krisen som alle tyskernes lejesvenner nå gjennomgår, og ikke så meget den omstendighet at tyskernes utsikter til å vinne krigen er blitt mindre. -

STORBRITTANIA og De forente Stater har sendt noter til de nøytrale land, deriblant Sverige, som er anmodet om å innstille sine forsendelser av stål og kulelagermateriell til Tyskland. Særlig er den svenske eksport av kulelagre en torn i øyet på de allierte. Etterat kulelagerfabrikkene i Schweinfurt og Braunschweig så ettertrykkelig er blitt bombet , mener en på alliert hold at Sverige nå er Tysklands hovedleverandør av disse for tyskerne så viktige maskindeler. - Den svenske riksdag er sammenkalt til lukket møte onsdag, hvor en mener at noten fra de allierte vil bli drøftet.

I EN OFFISIØS MELDING fra London heter det at den britiske regjering i nær fremtid vil stoppe leveransen av kull til Portugal.

KONG VICTOR EMANUEL av Italia har i en kringkastingstale uttalt at han har til hensikt å trekke seg tilbake fra det offentlige liv så snart Roma er på de alliertes hender, og han vil overgi makten til sin sønn, kronprins Umberto.

TØNSBERG OG HORTEN. Som tidligere meldt, foretok tyskerne den 16. og 17 mars en rassia i Tønsberg og Horten. Det foreligger nå nærmere enkeltheter om aksjonen. Om kvelden den 16. rykket flere bi- r og motorsykler med SS-menn inn i Tønsberg. Idet de kjørte inn i by- en, avfyrte de sine våpen i luften, øyensynlig i den hensikt å skape for- irring blant befolkningen, som imidlertid betraktet det hele med stor orundring. Noget utover dette foretok ikke tyskerne seg denne dage idlig neste morgen opptrådte de i grupper 4 mann. De tok systematisk gjennomsøke hus for hus fra kjeller til [illegible] tilrop som: "Frem apnene" o.l. De fant visstnok også en del våpen, men de var anti en mennesker ble også arrestert, men ryktene om at [illegible] e omfatte hundrer av personer, synes å være sterkt overdrevne.

RUSSLAND. Den russiske fremrykning på Krim overgår i hurtighet alt hva man hittil har sett i denne krigen. Allerede etter få dagers forløp hadde de russiske styrker gjenerobret 4/5 av halvøya og tatt bort imot 2o.000 fanger. Søndag var fangetallet øket til 37.000. Den tyske tilbaketrekningher synes nærmest å ta karakter av flukt, og det russiske flyvåpen bombarderer ustanselig de overfylte veier og støttepunkter langs kysten, der mange skip og lektere er senket. Langs etter veiene ligger store mengder kjøretøyer og krigsmateriell henslengt. Byene Simferpol og Feodosia ble inntatt onsdag. Av viktigere byer på Krim har tyskerne nå bare tilbake Jalta og Sevastopol. Søndag stod russerne knapt 6 km. nord og 14 km. øst for Sevastopol. En reporter som var med et russisk fly over byen, forteller at havnen var full brennende skip. - Ovidiopol, som ligger sør-vest for Odessa, ble inntatt fredag, og hele Dnjestrs østbredd i Sør-Ukraina er dermed ryddet for tyskere. - I en dagsbefaling fra marsjall Stalin ble det lørdag meldt at Tarnopol er inntatt. Kampene har rast her i 5 uker, og tyskerne gjorde en innbitt motstand for å forsvare dette strategisk viktige punkt, som vil være en naturlig utfallsport for russernes videre fremstøt mot Lwow. De tyske tapene på dette avsnittet utgjorde 16.000 falne. 2.400 fanger ble innbragt. Flere steder syd for Tarnopol er også inntatt. - Under kampene i Tarnopol, på Krim og ved utrenskningsoperasjonene fra Bug og vestover forbi Odessa har russerne drept eller tatt til fange 90.000 mann. - I området ved Stanislawow og Kowel samler tyskerne nå styrker for å gå til nye motangrep. - På nordfronten har det vært relativt stille i uken.

ITALIA. Fra Italia blir det bare meldt om patrulje- og artillerivirksomhet. - - På et møte som de 6 antifasistiske partier i Italia har holdt, ble det konstatert at alle hindringer for en demokratisk regjeringsdannelse er fjernet. Dette er en direkte følge av kong Victor Emanuels erklæring om å trekke seg tilbake.

FINNLAND. Det ventes at Finnlands svar på Moskvas fredsbetingelser vil bli sendt i dag, blir det meldt fra London. Nærmere enkeltheter om svarets innhold foreligger ennå ikke.

EN 9. APRIL fikk drosjesjåførene i Oslo ordre om å møte opp på Østbanestasjonen. De skulle kjøre fra banen til Akershus fengsel med marinesoldater, som hadde vist oppsetsighet i tjenesten. Disse kom nordenfra over Trondheim. Bilene måtte kjøre i flere vendinger.

EN LITEN LANDSBY i nærheten av Lille i Frankrike er hele den mannlige befolkning, ialt 86, drept som represalier for avsporingen av et tysk jernbanetog.